

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет психології

Кафедра загальної та клінічної психології

**СИЛАБУС Атестація (кваліфікаційний іспит)
(Методичні рекомендації)**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Реабілітаційна психологія»
Спеціальність 053 Психологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №11 від 29 травня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Політика навчальної дисципліни
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	АТЕСТАЦІЯ (ДИПЛОМНА РОБОТА) ЗАХИСТ
Освітня програма	«Реабілітаційна психологія»
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 Соціальні і поведінкові науки
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Нормативна
Курс / семестр	4 / 8
Розподіл за видами занять та годинами навчання	1,5 кредити ЄКТС (45 годин)
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://test-d-learn.pnu.edu.ua/
2. Опис дисципліни	
Анотація до курсу	<p>Атестація здобувачів вищої освіти — випускників за освітнім рівнем бакалавра здійснюється Екзаменаційною комісією після завершення теоретичної та практичної частини навчання за відповідним освітнім рівнем з метою встановлення фактичної відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам Стандарту вищої освіти за спеціальністю «Психологія».</p> <p>Атестація здійснюється на підставі оцінки рівня загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей випускників, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійною програмою «Реабілітаційна психологія» підготовки фахівців. Для проведення атестації випускників створюються Екзаменаційна комісія, строк повноважень якої становить один календарний рік. Формування, організацію роботи та контроль за діяльністю Екзаменаційної комісії здійснює ректор університету. Студенти стаціонарної форми навчання складають іспит та захищають бакалаврську (дипломну) роботу. Функціями та завданнями проведення Атестації є: – комплексна перевірка й оцінка науково-теоретичної та практичної фахової підготовки студентів-випускників з метою встановлення відповідності їх кваліфікаційного рівня вимогам Стандарту вищої освіти, освітньо-професійних програм, навчальним планам і програмам підготовки; – прийняття рішення про присвоєння випускникам відповідної кваліфікації («Психолог») та видачу диплома; – розробка пропозицій щодо поліпшення якості підготовки фахівців зі спеціальності 053 «Психологія»; – вирішення питань про надання рекомендацій випускникам щодо впровадження та публікації результатів наукових досліджень. Комплексний державний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань студентів з таких навчальних дисциплін:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна психологія 2. Вікова психологія. 3. Соціальна психологія. 4. Психологічне консультування. 5. Реабілітаційна психологія.

	<p>Зміст кваліфікаційних завдань, що виносяться на комплексний державний екзамен, орієнтується на діагностику рівня опанування бакалавром професійних компетентностей, що визначені у Стандарті вищої освіти, а також засобах діагностики якості вищої освіти. Комплексний державний екзамен повинен визначати рівень засвоєння студентами матеріалів наведених вище фахових дисциплін, уміння самостійно аналізувати проблемні ситуації та формувати системний підхід до їх розв'язання, активно використовувати набуті знання у своїй професійній діяльності, здатність пропонувати системні рішення із розробленням інформаційних технологій та засобів підтримки розв'язання складних практично важливих проблем із застосуванням методик врахування комплексних та невизначених обставин.</p>
<p>Компетентності</p>	<p>Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології та професійної підготовки у процесі навчання, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Загальні компетентності :</p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, на основі раціонального планування організувати, координувати, контролювати оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів у сфері психології.</p>

	<p>Спеціальні компетентності:</p> <p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, реабілітаційної психології.</p> <p>СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>СК8. Здатність організовувати та здійснювати психологічну реабілітацію, надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, адаптація до нових ситуацій у сфері професійної діяльності.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p> <p>ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технологій психологічної реабілітації, психологічної допомоги.</p> <p>ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.</p> <p>ПР7. Рефлексувати і критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.</p> <p>ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.</p> <p>ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.</p> <p>ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПР14. Забезпечувати оптимальні психолого-педагогічні умови розвитку особистості з урахуванням її індивідуально-психологічних особливостей.</p>

	<p>ПР15. Вміти розробляти та впроваджувати індивідуальні та групові програми психологічної реабілітації.</p> <p>ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.</p> <p>ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p> <p>ПР18. Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя.</p> <p>ПР19. Організувати і проводити реабілітаційно-психологічну роботу в умовах санаторно-курортного оздоровлення.</p> <p>ПР20. Здійснювати моніторинг та якісну оцінку психологічного супроводу та психореабілітаційних програм.</p>
--	---

3. Організація атестації

№ з/п	Тема, план	Термін виконання	Кількість годин
1	Ознайомлення з Програмою комплексного державного екзамену, яка оприлюднюється на інформаційних стендах та на сайті кафедр, факультету	Не пізніше ніж за півроку до початку атестації.	0,5
2	Самостійне опрацювання питань з психології, включених у Програму комплексного державного екзамену	Протягом навчального року	44
3	Ознайомлення з Графіком роботи ЕК та розподілом студентів за екзаменаційними групами (за розпорядженням декана факультету)	Не пізніше ніж за місяць до початку роботи ЕК.	0,5

4	Оглядові лекції з навчальних дисциплін, включених до Програми комплексного державного екзамену	Травень 2023р.	Окремо за навчальним планом
5	Консультації перед екзаменом	Червень 2023р.	Окремо за навчальним планом
6	Складання екзамену під час роботи Екзаменаційної комісії	Червень 2023р.	Окремо за навчальним планом

4. Система оцінювання ОК

Загальна система оцінювання
ОК

Критерії оцінювання знань студентів

з комплексного іспиту професійно-орієнтованого блоку дисциплін

Державний комплексний екзамен професійно-орієнтованого блоку дисциплін

(КОМПЛЕКСНИЙ ЕКЗАМЕН З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН) охоплює питання блоку чотирьох обов'язкових дисциплін з циклу загальної підготовки бакалаврів (Спеціальність 053 Психологія), зокрема:

1. Загальна психологія
2. Вікова психологія.
3. Соціальна психологія.
4. Психологічне консультування.
5. Реабілітаційна психологія

Критерії оцінювання питань у білеті

Питання №1 – максимальна сума – 25 балів.

Питання №2 – максимальна сума – 25 балів.

Питання №3 – максимальна сума – 25 балів.

Питання №4 (практичне завдання) – максимальна сума – 25 балів.

Максимальна кількість балів (в сумі) - 100 балів.

Орієнтиром для визначення критеріїв оцінювання є **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

Сума балів за відповідь на питання білету	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (пояснення)
22 - 25	A	відмінно
18 - 21	B	дуже добре
14 - 17	C	добре
10 - 13	D	задовільно
6 - 9	E	задовільно (достатньо)
0 - 5	FX	незадовільно

В основу системи оцінювання знань студентів закладені наступні критерії:

- 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни;
- 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність теоретико-методологічним основам психологічної науки, відповідність інформації, що зберігається в базі психологічних знань (навчальної дисципліни);
- 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати.

Відповіді на кожне питання (усний формат) оцінюються у відповідність до такої градації:

22 - 25 балів (A - відмінно) – наявність правильної, вичерпної відповіді на питання білету.

Знання осмислені, що виявляється у адекватності їх розуміння та пояснення.

Притаманне рефлексивне осмислення вивченого матеріалу.

Студент чітко і грамотно відповідає на додаткові питання членів ЕК.

18 - 21 балів (В - добре) – наявність у студента знань, які він в основному розуміє, усвідомлює та вміє інтерпретувати. Рівень знань вище середнього. Відповідь є правильною, хоча не характеризується повнотою в інтерпретації та поясненні тих чи інших психологічних феноменів. Мають місце несуттєві помилки у поясненні психологічних феноменів.

Студент володіє категоріальним апаратом науки, проте не на всі додаткові питання членів ЕК може відповісти.

14 – 17 балів (С - добре) – наявність відповіді на питання білету, яке, однак, не у повній мірі висвітлене. Мають місце суттєві помилки у поясненні психологічних феноменів.

Знання характеризуються адекватністю, проте частково є усвідомленими (за формою відповіді може, пояснити смисл не може; чи не може навести приклад для підтвердження свого розуміння теоретичного матеріалу).

10 - 13 балів (D - задовільно) – наявність у студента фрагментарних знань, що включають часткову відповідь на питання білету, яке він недостатньо розуміє та усвідомлює. Має місце значна кількість помилок. Слабка осмисленість знань, розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння її вербалізувати.

Відповіді на додаткові запитання носять нечіткий, розпливчастий характер, що свідчить про слабе володіння студентом категоріального апарату психологічної науки, недостатню адекватність знань.

6 - 9 балів (E - задовільно) – відсутність у студента знань – відповіді на питання білету, або неправильна відповідь на питання білету. Проте студент може відповісти на ряд додаткових питань з програмових вимог навчального курсу дисципліни, з якої здає іспит. Виконання задовольняє мінімальним критеріям.

0 - 5 балів (FX - незадовільно) - відсутність у студента знань (відповіді на питання білету),

	<p>відсутність відповіді на питання, або мають місце грубі помилки при відповіді на основні та додаткові питання.</p> <p>На додаткові питання (з програмових вимог навчального курсу дисципліни, з якої здає іспит) відповідає фрагментарно, неосмислено, або відмовляється відповідати.</p>
	<p style="text-align: center;">6. Структура курсу</p> <p>Структура кожного державного екзамену, а також послідовність і терміни проведення екзамену у разі поділу його на письмову, тестову та усну частини, порядок і форма перевірки знань студентів під час атестації встановлюються випусковою (випусковими) кафедрою і затверджуються вченою радою Інституту, факультету. Засідання Екзаменаційної комісії є відкритими і проводяться за участю більше ніж половини її складу та обов'язкової присутності голови Екзаменаційної комісії. Тривалість засідання не повинна перевищувати шести академічних годин на день. Тривалість усного державного екзамену одного студента, як правило, не повинна перевищувати 30 хвилин. При проведенні письмового державного екзамену за тестовим комплексним контрольним завданням на екзаменаційну групу виділяється не більше чотирьох годин. Повторне складання (перескладання) державного екзамену з метою підвищення оцінки не дозволяється. Якщо студент не з'явився на засідання Екзаменаційної комісії з поважної причини, що підтверджується відповідними документами, йому може бути встановлена інша дата складання екзамену під час роботи Екзаменаційної комісії. Усіх форм навчальної співпраці стосуються вимоги Положення про запобігання плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ, яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету https://pnu.edu.ua/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83/</p>

Структура ОК

Психологічне консультування

1. Визначення, мета та завдання психологічного консультування.
2. Специфічні особливості та види психологічного консультування.
3. Поняття про консультативний контакт і його особливості в різних психотерапевтичних напрямках.
4. Перенесення та контрперенесення в консультуванні: визначення, риси, причини, значення.
5. Загальна характеристика невербальних засобів консультативної взаємодії. Техніка дзеркального відображення невербальної поведінки клієнта.
6. Умови та чинники ефективності процесу консультування.
7. Морально-етичні принципи та відповідальність психолога-консультанта.
8. Основні вимоги до особистості консультанта. Модель ефективного консультанта.
9. Характеристика процесу консультування: оптимальна часова тривалість консультативних зустрічей (з урахуванням віку клієнтів), загальна кількість зустрічей, інтервал між бесідами тощо.
10. П'ятикрокова модель інтерв'ю: етапи, завдання консультанта, психотехнічне забезпечення.
11. Еклектична модель консультативного процесу, за Б.Е. Гілландом: завдання та психотехнічне забезпечення.
12. Особливості консультування тривожних клієнтів. Значення механізмів психологічного захисту.
13. Особливості консультування «немотивованих» клієнтів.
14. Особливості консультування у випадку смерті близької людини.
15. Особливості консультування клієнтів з депресіями і суїцидальними намірами.
16. Особливості консультування вороже налаштованих та агресивних клієнтів.
17. Елементи класичного психоаналізу в практиці психологічного консультування: процедури, техніки, опір та опрацювання механізмів психологічного захисту.
18. Характеристика консультативного процесу в руслі аналітичної психології К.Юнга. Вербальні й невербальні методи аналітично зорієнтованого психологічного консультування.
19. Основні поняття, психотехнічні прийоми та методи індивідуальної психології А.Адлера.
20. Поведінкове консультування: мета, особливості консультативного контакту, технічне забезпечення.
21. Гештальт-консультування: основні поняття, мета та психотехнічне забезпечення.
22. Трансактний аналіз: основні поняття, мета, сучасні психотехніки.
23. Раціонально-емотивне поведінкове консультування. Застосування АВСсхеми у практиці психологічного консультування. Когнітивний підхід до консультування.
24. Клієнт-центроване консультування. Характеристика недирективних методів роботи з клієнтами.
25. Особливості консультування клієнтів з екзистенційною проблематикою, за Р. Меєм, І. Яломом, В. Франклом.

Загальна психологія

1. Свідомість людини. Базові складові свідомості: понятійні знання, самосвідомість, цілепокладання, ставлення. Підсвідомі й несвідомі феномени у психіці людини.
2. Предмет загальної психології. Місце психології в системі наук та місце загальної психології в структурі психологічних знань.
3. Психофізіологічна проблема (співвідношення мозку і психіки). Зв'язок мозку і психіки за принципом кодування інформації.

Соціальна психологія	<p>4. Електричні подразнення (вживлені електроди) та електроенцефалограма (ЕЕГ) як методи вивчення мозку і психіки.</p> <p>5. Вплив на мозок і психіку людини психотропних речовин.</p> <p>6. Функції, види та властивості уваги.</p> <p>7. Відчуття. Рецептор. Аналізатор. Перекодування в аналізаторі. Модальність відчуття. Синестезія.</p> <p>8. Екстероцептивні відчуття. Дистантні і контактні відчуття.</p> <p>9. Інтероцептивні відчуття. Органічні і пропріоцептивні відчуття.</p> <p>10. Предметність (об'ємність) сприймання та її фактори (перспективне скорочення, перекривання, розподіл світла й тіней, повітряна перспектива, руховий паралакс).</p> <p>11. Структурність сприймання та її фактори (перепади світла й тіней та забарвлень, близькість, подібність, плавність, неперервність, завершеність, простота, симетричність).</p> <p>12. Цілісність сприймання. Сенсомоторна схема. Перцептивна модель.</p> <p>13. Уява. Уявлення. Фантазія.</p> <p>14. Функціональна сутність інтелекту і мислення.</p> <p>15. Наочно-дійове мислення. Наочно-образне мислення.</p> <p>16. Пам'ять. Види і процеси пам'яті (мнемічні).</p> <p>17. Емоція. Основні і самостійні емоції. Афект. Настрій.</p> <p>18. Задатки і здібності особистості.</p> <p>19. Темперамент особистості. Психологічні властивості темпераменту.</p> <p>20. Конституційно-антропометрична концепція Е. Кречмера.</p> <p>21. Конституційно-антропометричні концепції У. Шелдона.</p> <p>22. Мотиваційна динаміка стосунків між особистістю і тоталітарним режимом. Конформізм і його види. «Втеча в Натовп».</p> <p>23. Основна проблема людини у екзистенціалізмі. «Втеча від Абсурду». Позиція «Всупереч Абсурду».</p> <p>24. Основний психологічний зміст характеру особистості.</p> <p>25. Діяльність як спосіб існування людини. Самоактуалізація особистості (А. Маслоу).</p> <p>1. Предмет і завдання соціальної психології. Функції соціальної психології. Ознаки сучасної соціальної психології.</p> <p>2. Поняття «соціально-психологічного простору», «соціально-психологічних явищ» та «соціально-психологічної реальності» у соціальній психології.</p> <p>3. Основні методи соціальної психології.</p> <p>4. Статус особистості у структурі міжособистісних відносин. Складові статусу особистості: авторитет, престиж. Поняття «позиція особистості».</p> <p>5. Роль як реалізація статусу і позиції особистості. Соціальна роль. Класифікації ролей (Дж. Міда, Т. Парсонса, Дж. Морено).</p> <p>6. Поняття соціалізації особистості. Соціалізація як інкультурація. Соціалізація як інтерналізація. Соціалізація як адаптація. Соціалізація як конструювання соціальності.</p> <p>7. Критерії соціалізованості особистості. Ресоціалізація особистості. Асоціальна поведінка. Відхильна поведінка (девіантна, делінквентна, адекватна).</p> <p>8. Соціальні інститути соціалізації. Засоби соціалізації (традиційний, інституційний, міжособистісний,</p>
----------------------	--

рефлексивний, стилізований).

9. Чинники та механізми соціалізації (наслідування, навіювання, соціальна фасилітація, чутки, інтеріоризація, рефлексія тощо). Форми соціалізації (цілеспрямована і стихійна).

10. Теорії соціалізації: біогенетичний, соціогенетичний, соціоекологічний (У. Бронфенбреннер), психоаналітичний підходи.

11. Формування Я-концепції: фактори і механізми. Взаємозв'язок «активного» і «рефлексивного Я». Мотив самопідсилення, мотив самопізнання. Фактори, що визначають формування уявлень про «Я», механізми (К. Герген).

12. Механізми соціальної регуляції поведінки: зовнішні і внутрішні; соціальні норми, соціальні установки (аттюдоди), цінності, ціннісні орієнтації.

13. Міжособистісна комунікація: комунікатор, реципієнт. Бар'єри спілкування. Функції спілкування. Моделі комунікації: низхідна і висхідна комунікація.

14. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту. Специфіка, показники.

15. Поняття «атракція» (потяг), соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, конформність підпорядкування, когнітивна реінтеграція як форми соціального впливу. Експерименти С. Мілгрема.

16. Поняття «соціальна перцепція». Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання: ідентифікація, емпатія, стереотипізація, рефлексія, каузальна атрибуція. Феномен «егоцентричного приписування». Типи атрибуції: особистісна, об'єктна, обставинна.

17. Поняття про міжособистісні стосунки: соціальні стосунки, формальні і неформальні взаємини, соціальний контроль, офіційні взаємини, особистісні стосунки. Теорія «людських відносин» Е. Мейо.

18. Соціально-психологічні характеристики малої групи. Класифікація малих груп.

19. Нормативна поведінка. Групові норми. Груповий конформізм. Нонконформна поведінка.

20. Поняття «соціально-психологічного клімату колективу». Показники СПК та чинники успішності міжособистісних стосунків у колективі. Поняття мобінгу і булінгу.

21. Групова сумісність і згуртованість. Визначення індексу згуртованості групи.

22. Стадії формування згуртованої групи. Ознаки згуртованості.

23. Конфлікти. Типи конфліктів: між особистістю і групою, внутрігрупові, міжгрупові. Функції конфліктів.

24. Великі групи. Суттєві ознаки великих груп. Структура великих груп. Види великих груп.

25. Масові явища у великих групах: громадська думка, суспільні настрої, масові настрої, мода, чутки, паніка.

1. Предмет, завдання, структура та методи вікової психології.

2. Методологічні проблеми вікової психології.

3. Поняття про розвиток, дозрівання і ріст.

4. Принципи, закономірності, критерії та фактори психічного розвитку.

5. Поняття про вік. Основні підходи та критерії вікової періодизації (К. Бюлер, Б. Заззо, З. Фройд, Л. Кольберг, Е. Еріксон, Ж. Піаже, Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін та ін.).

6. Передумови виникнення дитячої психології як самостійної науки (І.Ф. Герберт, К.Д. Ушинський, У. Джеймс, Г. Мюнстенберг, В. Прейер та ін.).

Вікова психологія

7. Виникнення та розвиток вікової психології на початку ХХ століття (Ст. Холл, Д. Селі, В. Штерн, Е. Клапаред, К. Бюлер, Ш. Бюлер та ін.).
8. Біологічний підхід до розвитку (теорія рекапітуляції Ст. Холла, теорія дозрівання А. Гезелла, етологічна теорія К. Лоренца).
9. Психодинамічний підхід до розвитку (теорія психосексуального розвитку З. Фрейда, психосоціальна теорія Е. Еріксона).
10. Біхевіористський підхід до розвитку (теорія оперантного зумовлення Б. Скіннера, соціально-когнітивна теорія А. Бандури).
11. Когнітивно-генетичний підхід до розвитку (теорія розвитку дитячого інтелекту Ж. Піаже).
12. Контекстуальний підхід до розвитку (культурно-історична теорія Л.С. Виготського, теорія екологічних систем У. Бронфенбреннера).
13. Теорія конвергенції В. Штерна. Теорія морального розвитку Л. Кольберга.
14. Теорії розвитку у вітчизняній психології (С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв, О.В. Запорожець, Б.Г. Ананьєв, П.Я. Гальперін, А.В. Петровський, Д.Б. Ельконін, Г.С. Костюк та ін.).
15. Взаємозв'язок навчання та розвитку особистості: основні концепції (Е. Торндайк, Ж. Піаже, Л.С. Виготський).
16. Пренатальний ріст та розвиток дитини. Вплив зовнішнього середовища на пренатальний розвиток дитини. Криза народження.
17. Загальна характеристика психічного розвитку дітей немовлячого періоду: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, особистісні новоутворення. Криза 1-го року життя.
18. Особливості пізнавальної сфери в ранньому віці: сприймання, увага, пам'ять, мислення. Становлення Я-концепції у ранньому віці. Криза 3-х років.
19. Готовність дитини до навчання у школі: основні критерії. Криза семи років.
20. Навчання та когнітивний розвиток у молодшому шкільному віці. Причини та шляхи подолання шкільної неуспішності.
21. Особливості психічного та особистісного розвитку в підлітковому віці. Моральний розвиток у підлітковому віці (Л. Кольберг, Л.І. Божович).
22. Особливості психічного та особистісного розвитку в ранній юності. Внутрішня позиція і формування життєвих планів, особистісне та професійне самовизначення.
23. Психосоціальний розвиток у період ранньої дорослості. Професійна підготовка та вибір професійного шляху у ранньому дорослому віці.
24. Середня дорослість: особливості емоційного та когнітивного розвитку. Причини та наслідки кризи середнього віку.
25. Загальна характеристика періоду пізньої зрілості. Особистісний та соціальний розвиток у похилому віці. Екзистенційна криза: шляхи подолання.

Реабілітаційна психологія

1. Реабілітація як система. Принципи реабілітації: організаційні, технологічні та методологічні.
2. Реабілітація як процес. Комплексний та системний характер реабілітаційного процесу. Соціальна сутність реабілітаційного процесу.
3. Реабілітаційна психологія: мета і завдання, зв'язок з іншими дисциплінами.

4. Модель особистості реабілітаційного психолога, професійні функції та вимоги.
5. Використання методів психологічної допомоги при реабілітації.
6. Особливості самопомоги при реабілітації.
7. Мотиваційні проблеми та їхні наслідки при депресивних розладах.
8. Мотивація людини до реабілітації.
9. Реабілітаційний потенціал особистості.
10. Стадії реабілітаційного процесу. Характеристика стадій відновлення.
11. Основні принципи виконання програми реабілітації.
12. Етапи визначення реабілітаційної програми.
13. Вікові особливості та їх врахування при плануванні реабілітаційного процесу.
14. Види реабілітаційних програм та умови їх проведення.
15. Базові принципи психодіагностики постраждалих осіб.
16. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей різних вікових категорій.
17. Основні завдання психологічної реабілітації людей з обмеженими можливостями.
18. Травми пережитого насильства. Зміст та сутність реабілітації з жертвами насилля та причин, що зумовлюють її необхідність.
19. Особливості реабілітації залежностей. Підходи, напрямки та принципи реабілітації осіб з патологічними залежностями.
20. Специфіка потреб внутрішньо переміщених осіб. Методи та техніки психологічної допомоги у роботі з внутрішньо переміщеними особами.
21. Зміст психологічної допомоги дітям з тимчасово переселених родин. Напрямки роботи фахівця психологічного профілю з дітьми з тимчасово переселених родин.
22. Завдання, форми та основні етапи організації системи психологічної реабілітації військовослужбовців.
23. Медико-психологічна реабілітація військовослужбовців з ПТСР та її методи. 24. Показання та протипоказання до проведення психологічної реабілітації військовослужбовців.
25. Особливості психологічної профілактики професійного вигорання: рівні розгортання та ресурси професіонала.

Завдання 1. Після успішного закінчення сином Вітею початкової школи мама перевела його на навчання до престижної школи з ускладненою програмою, бажаючи дати йому хорошу освіту. Однак, очікування матері не виправдались – хлопчик почав приносити зі школи низькі оцінки. Мама стала звинувачувати сина в небажанні добре навчатись. Чи правомірні звинувачення мами хлопчика? Визначте ймовірні психологічні причини зниження успішності Віті.

Завдання 2. Батьки шестикласниці Марії зіштовхнулись з категоричною відмовою дівчинки ходити до школи. В початковій школі ця учениця старанним, успішним навчанням та поблажливим ставленням до однокласників заслужила їх авторитет. В п'ятому класі з'явився новий учень – Олег, якого підлітки сприйняли з радістю. Хлопець гарно навчався, захоплювався спортом, до того ж був дружелюбним та веселим. В шостому класі навколо Олега утворилась згуртована компанія хлопців,

Практичні завдання

підлітки почали насміхатись над Марією, її повчальною манерою спілкуватись – авторитет дівчини в класі послабився. Спочатку Марія намагалась відновити його погонею за гарними оцінками, що викликало її тривожність, нервозність, далі дівчина спробувала нову форму самоствердження серед однокласників – фізичну силу, агресивність, різкість, що остаточно відвернуло від неї підлітків. Визначте, яке явище підліткової психології фігурує в описі та які якості і вчинки дівчинки його спричинили.

Завдання 3. Учень 7-го класу приніс до вчителя записку, пояснюючу його попередню відсутність на уроках. «Ти справді хворів?» – запитус вчителька. – Хлопець мовчить. «А це справді мама писала?» – хлопець знову мовчить. «Тоді хто ж це писав?» – продовжує запитувати вчитель. «Ніхто!» – різко відповідає школяр. Визначте, які особливості особистості підлітка ілюструє дана ситуація та можливі причини поведінки хлопчика.

Завдання 4. Першокурсниця Олена ділиться враженнями з подругою: «Якось мені важко навчатись в університеті. В школі було легше. До зростання навчального навантаження я вже звикла, навіть відвідування бібліотеки не викликає відрази. Однак викладачі мене не вирізняють як особистість, для них я рядова дівчина з потоку. Одногрупники якісь недружні, кожен в світі своїх інтересів та подій». Визначте причини труднощів адаптації Олени до навчання в університеті.

Завдання 5. Спираючись на висловлювання батька про сина, сформулюйте причини його ставлення до юнака та визначте наслідки цього ставлення на становлення особистості хлопця: «Мені страшно визнавати, але мій син мене розчарував. Він зовсім на мене не схожий. В школі я любив футбол, займався спортом, а йому подобаються музика і книги. Волосся в нього довге, в лівому вусі – сережка, він виглядає, зовсім не як мужчина. Я хотів би ним гордитись, але я його соромлюсь».

Завдання 6. Маринка (6 р., 2 міс.) відвідує 1 клас. Вона вміє читати, писати, любить танцювати, співати, декламувати. Мама пишається нею, а Маринка – сама собою. Якось, йдучи додому разом з мамою, дівчинка сказала: «Вчителька мене не любить. Не хвалить. Мені дають завдання складніші, чим іншим, щоб я не знала як відповісти. У дитячому садку було краще». Назвіть можливі причини, які вплинули на відносини Маринки з учителем. У чому різниця взаємовідносин у системі «дитина-педагог» у дитячому садочку і школі? Що не врахував педагог у роботі із Маринкою?

Завдання 7. Одна жінка, що півроку тому вийшла на пенсію, ділиться враженнями: «Я раніше як оглушена була, всієї краси природи не помічала, але ж кожний листочок, кожна квіточка життю радіє. Як добре, що тепер я стала це помічати». Поясніть причини зміни сприймання дійсності жінкою. Які особистісні новоутворення даного вікового періоду обумовили відповідне сприймання?

Завдання 8. Опис якого психологічного явища середнього дорослого віку подано у монолозі

чоловіка: «Я побудував своє підприємство на гроші, взяті в кредит. Я вперто пропрацював дванадцять років, щоб виплатити борг. Весь цей час я думав, що, як тільки виплачу кредит, почнеться справжнє життя, тоді я стану самостійною людиною і відправлюсь у велику подорож. На минулому тижні я закryw свій борг, однак мені не до канікул – я перебуваю в депресії. Я повинен ще двадцять років сидіти за одним і тим же письмовим столом, займатися однаковими проблемами, а чарівність самостійності зникла...»

Завдання 9. Визначте, якими методами вікової психології користувалися дослідники. Трьома групами дослідників вивчалася пам'ять дітей-дошкільників трьома різними способами.

У першому випадку дослідник відвідував звичайні заняття дітей у дитячому садку, на яких діти заучували вірші. При цьому реєструвалася кількість повторень вірша, необхідна для запам'ятовування.

У другому випадку дослідник пропонував дітям гру «Магазин», в ході якої кожна дитина усно отримувала перелік «товарів», які мала «купити» в уявному магазині через деякий час. При цьому реєструвалася кількість «товарів», про які дитина згадала, роблячи «покупки».

У третьому випадку дітям (кожному окремо) пропонувалося запам'ятати ряд слів і через деякий час відтворити їх. При цьому реєструвалася кількість слів, які дитина відтворювала.

У чому переваги та недоліки кожного із методів для даного вікового періоду?

Завдання 10. «Я теж хочу варити кашу», – говорить Ніна (дівчинці 3 роки), спостерігаючи, як мама варить кашу. «Ти ще маленька, – відповідає мама, – кашу варять лише дорослі». «Я хочу», – наполягає дівчинка. Нарешті мама не витримує: «Не заважай мені, іди гратись». З яким явищем у розвитку дитини пов'язана поведінка Ніни? Яка роль дорослого в цей період розвитку дошкільника?

Завдання 11. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емотивне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнта: Я дуже втомлююсь на роботі. Вона перестала мене цікавити, здається одноманітною і нецікавою. Я відчуваю, ніби втрачаю щось важливе через те, що роблю нікому непотрібну (і мені в тому числі) роботу. Але сумніваюсь – чи зможу я щось змінити?

Завдання 12. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емотивне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнтки: Я пробую налагодити стосунки з сином, якому 14-ть років, але він відштовхує мене. Дуже важко, коли діти не розуміють і не поважають своїх батьків. Я намагаюся не обтяжувати сина домашніми справами, але, навіть, на найдрібніші прохання він реагує брутально.

Завдання 13. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнта: Мені 38 років, я – матеріально забезпечена людина. Познайомився у соцмережах з гарною дівчиною 25-ти років, ми почали зустрічатися, але вона раптом сказала, що нам треба розірвати стосунки. Запитав – чому? На моє запитання вона відповіла лише те, що ми різні і тому не можемо бути разом. Нічого не розумію: я їй, наче, подобався і вона мені теж. Я їй говорив, що забезпечу її матеріально, не треба буде ходити на роботу за «копійки», сидітиме удома. А вона каже, що хоче іншого життя. Заплутала мене зовсім, нічого не розумію. Що робити?

Завдання 14. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнтки: У нас на роботі є одна працівниця, яка заважає мені якісно виконувати свої обов'язки. Вона завжди прискіпується до мене з різними зауваженнями, а якщо щось запитує – робить це з сарказмом, щоб принизити мене. Мене це пригнічує, але я не знаю, що мені робити?

Завдання 15. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнта: Я – студент, навчаюся у виші, хочу бути економістом. Мені подобається ця спеціальність, тому я намагаюся добре вчитися. Але мої оцінки могли би бути вищими, коли б мені вдалося контролювати свою тривогу і перебороти страх на екзаменах. Я не знаю, що мені робити. Через хвилювання мені іноді важко відповідати і на заняттях.

Завдання 16. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнтки: Я втратилась близьку мені людину – маму. Коли вона ще була живою, ми часто сварилися, докоряли одна одну – знаєте, як це іноді буває між донькою і матір'ю. Її смерть була такою раптовою (серце хворе, інфаркт). У перші місяці після втрати мені здавалося, що вона от-от прийде до мене, але тепер я розумію, що цього вже ніколи не буде (плаче). Мені так важко на душі, я не знаю, як бути, може, я в чомусь винна?

Завдання 17. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного

консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнтки: У мене є трирічний син, з яким неможливо зайти до магазину, бо він наполегливо вимагає купити йому якусь іграшку. Я йому відмовляю, пояснивши, що зараз у мене немає грошей на цю покупку. Але, вимагаючи своє, він починає кричати, навіть може почати плакати. Я стаю розгубленою і не знаю, що мені робити, як його заспокоїти?

Завдання 18. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнтки: Нещодавно ми розлучилися з чоловіком, який часто поводився досить агресивно. Тепер ми з сином живемо удвох. Начебто все добре. Але нещодавно мене викликала до школи вчителька мого сина-першокласника і покаржилася на його поведінку. За її словами, хлопчик постійно ображає інших дітей, виступає ініціатором сварок. На будь-які зауваження педагога відповідає: «Вони перші почали...». Що мені робити у цій ситуації?

Завдання 19. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнтки: Мої подруги ходять по дискотеках, часто ввечері гуляють по парку, заводять нові цікаві знайомства. Мені часто також цього хочеться. Проте хлопець мене не пускає, а я не хочу йому перечити.. У нього є багато справ. А на мої проблеми він каже, щоб я не переймалася дурницями. Що в мене є він, і більше нікого не треба. Я не вважаю себе поганою. Я творча, креативна особистість і мені потрібна компанія дівчат. Що мені робити?

Завдання 20. Сформулюйте можливий запит і змодельуйте стратегію психологічного консультування клієнтки в руслі одного з психотерапевтичних напрямів (психоаналіз, раціонально-емоційне поведінкове консультування, екзистенційно-гуманістичний напрям, трансакційний аналіз, гештальт-консультування тощо).

Розповідь клієнтки: Справа в тому, що в мене раніше було багато подруг. Я звикла, що всі мене поважають, радяться зі мною, допомагають. Але коли я почала більше цікавитися навчанням в університеті, розпочала серйозні стосунки з хлопцем, то мої подруги перестали зі мною дружити. А навіть якщо дехто й залишився, то мій хлопець почав злитися, що я приділяю більше часу їм, ніж йому. Довелося вибрати. Звичайно ж, я обрала коханого. У нас ніби все добре, але попри все мені не вистачає тих «дівочих теревеньок». Банально, але мені навіть нема з ким погуляти або пройтися по крамницях. Я хочу щось змінити, але не знаю як?

Завдання 21: Молодий педагог збирається переїхати на деякий час до зони бойових дій, щоб допомогти місцевим дітям усвідомити себе частиною великої країни, яка зветься Україна, і надати їм психологічну підтримку. Проте він не знає, що відбувається на тих територіях, і фантазує щодо подальшої діяльності. Продемонструйте фрагмент консультування молодого педагога, щоб допомогти йому зрозуміти реальність, але не знищити його намірів «служити» дітям.

Завдання 22. Опишіть послідовність своїх дій в умовах екстремальної ситуації (наприклад, обстрілу): вночі, вдень. Опишіть кількома короткими реченнями-інструкціями послідовність дій для інших людей.

Завдання 23. Опишіть один із методів організації групи людей для виходу з епіцентру травмивної події.

Завдання 24. До вас на консультацію потрапила молода дівчина – мешканка «окупованої зони». Спостерігаючи за її поведінкою, ви припустили, що вона стала жертвою сексуального насильства, хоча вона про це і не згадує. На підставі яких ознак можна зробити таке припущення? Продемонструйте фрагмент консультування, щоб з'ясувати реальний стан речей щодо сексуального насильства. За допомогою яких методик можна проаналізувати рівень розвитку депресії в неї? Які методики дадуть вам змогу підтвердити, або заперечити чинник ПТСР у клієнтки?

Завдання 25. Які б проєктивні методики ви включили до психодіагностичних засобів дослідження постраждалих осіб? Обґрунтуйте свій вибір. На прикладі однієї особи, засобами порівняльної таблиці, продемонструйте результати обстеження особи емпіричними та проєктивними методиками. Зробіть висновок.

Завдання 26. Проаналізуйте свої особистісні якості. Опишіть ті риси власного характеру, що дозволяють вам успішно діяти в екстремальній ситуації. Опишіть особливості власного сприймання та характеру, які заважатимуть вам ефективно діяти в екстремальній ситуації. Визначте, як можна компенсувати власні обмеження щодо дій в екстремальних ситуаціях.

Завдання 27. В результаті артобстрілу всі члени родини (тато, мама і двоє дітей) були важко поранені. Коли хлопчик 6 років отямився, мама і старша сестричка вже померли. Батько і надалі залишається в реанімації. Хлопчик весь час проситься до мами. Лікарі не знають, як правильно вчинити: чи повідомляти дитині про смерть рідних, чи продовжувати лікування, зберігаючи таємницю. Вони бояться, що сумна новина порушить процес фізичного одужання дитини. Висловіть свою думку стосовно цієї ситуації, обґрунтуйте її, сформулюйте стратегію втілення.

Завдання 28. Доберіть психотерапевтичні метафори, що дозволять мінімізувати психотравму з приводу втрати близької людини у дітей різних вікових категорій.

Завдання 29. Запропонуйте психологічні метафори, за допомогою яких можна сприяти формуванню стратегії ненасильницького спілкування у дітей дошкільного віку. Обґрунтуйте свої пропозиції.

Завдання 30. До вас на консультацію прийшов ветеран із бажанням «позбавитися агресивної поведінки щодо дружини та дітей». Як можна розвивати навички ненасильницького спілкування у клієнта? Продемонструйте засобами рольової гри фрагмент психологічного консультування ветерана.

Завдання 31. П'ятикласницю Тетяну М. учителі характеризують як мляву, апатичну, боязку дівчинку. На уроках і перервах вона мовчазна, пасивна, емоційно невиразна, без особливого інтересу ставиться до навчання, погано встигає з математики. Тетяна не користується авторитетом в однокласників, які вважають, що вона заважає їм змагатися з паралельним класом. Натомість удома і серед подруг у дворі вона балакуча, активна, емоційно виразна дитина. Тому батьки з недовірою ставляться до інформації вчителів про поведінку доньки у школі.

Які властивості темпераменту притаманні цій учениці? У чому особливості їх?

Завдання 32. Складіть поради викладачам щодо формування спостережливості студентів на семінарах на тему: "Шляхи виховання спостережливості студентів". Визначте, які фактори впливають на цей процес?

Завдання 33. Складіть психологічні поради вчителів щодо формування мислительних операцій студентів на семінарських заняттях з вашої спеціальності. Визначте, які фактори впливають на їх формування? Наведіть приклади.

Завдання 34. Складіть психологічні поради викладачеві щодо вибору адекватних тактичних прийомів та стратегій взаємодії зі студентами – представниками різних типів темпераментів на заняттях та в позааудиторний час.

Завдання 35. Уявіть, що ви вирішили організувати групу взаємодопомоги психологів-волонтерів, які тривалий час перебували в зоні бойових дій. Яку б форму роботи ви обрали? Яким чином зацікавили б психологів до участі в цій групі? На що була б спрямована групова взаємодія?

Завдання 36. Поясніть, чому тренер невдоволений досягненнями свого учня-спортсмена, незважаючи на те, що той показує набагато вищі результати, ніж інші спортсмени команди? Чи означають однакові результати у різних спортсменів наявність у них однакових здібностей?

Завдання 37. На консультацію звернулася жінка із запитом, як їй поводитися. Рідні її чоловіка стали вимушеними переселенцями і оселилися в їхньому домі, в якому до цього часу вони проживали разом із дітьми та свекрухою. На її думку, вимушені переселенці почали зловживати гостинністю і поводитися як господарі. За словами жінки, свекруха підпала під їхній вплив, і тому вимагає переселення родини сина в невеличку «літню кухню» на подвір'ї будинку, залишаючи за «гостями» кімнати, які до цього займала родина сина. – Опишіть стратегію консультаційного процесу.

- Що слід з'ясувати при інтерв'юванні?
- Кого і з якою метою ви запросите на наступну зустріч, окрім клієнта?
- Опишіть різні варіанти розв'язання проблеми клієнта.

Завдання 38. До вас на консультацію побратими привели військовослужбовця, що два тижні перебував у відпустці, і через два дні має повернутися на передову. Він зазначає, що вже кілька місяців не може нормально спати, а останній тиждень не спав узагалі. Крім того, він відчуває панічні атаки і впевнений, що скоро загине. При цьому заявляє, що він не боїться смерті, і життя для нього нічого не варте. Опишіть ваші дії та стратегії допомоги за принципом: «ідеальна-бажана-реальна».

Завдання 39. До вас на консультацію прийшов демобілізований учасник бойових дій. Він дуже поважає свою дружину. Проте на передовій він познайомився з дівчиною-волонтером. Їго вразила її відвага, натхнення і цілеспрямованість. Тепер чоловік переживає внутрішній конфлікт: з одного боку, він боїться образити дружину, а з іншого – не хоче втратити дівчину. Поглиблення внутрішнього конфлікту погіршило його сон, посилило роздратованість та агресію. Він знову намагається повернутися на передову, оскільки тоді йому нікого не доведеться ображати. Опишіть стратегію консультативного процесу.

Завдання 40. Опишіть стратегію допомоги родині, в якій чоловік після повернення із зони бойових дій почав проявляти, на думку дружини, непомірну релігійну активність. Її дратує той факт, що він щоранку поспішає на богослужіння. Крім того її непокоїть, що на передовій він змінив релігійну конфесію. З одного боку, вона констатує, що сама відвідує храм лише два рази на рік, а з іншого – вважає, що чоловік не має права змінювати не тільки конфесію, але й церковну спільноту (попри те, що їй самій не подобається церква, яку вони раніше відвідували). Жінці здається, що чоловік втікає до храму, аби не виконувати домашні обов'язки. Коли вранці вона намагалася його зупити, він спочатку пожартував, а потім відштовхнув її і пішов. Жінка розгублена, вона хоче зібрати речі і піти з дому.

Завдання 41. Є підозра, що дитина стала жертвою сексуального насильства, як можна використати казкотерапевтичний підхід для з'ясування реальної ситуації з дитиною. Створіть казку, що сформує б у дитини внутрішній дозвіл на розповідь про травмивні події, які вона пережила.

Завдання 42. Створіть казку для дитини шести років, в якій мама-ветеран із ознаками ПТСР, періодично «зривається» на дитині. Допоможіть дитині відокремити образ люблячої мами від проявів хворобливої агресії.

Завдання 43. Ваша колега в особистій розмові зізналася, що вже два місяці мріє лише про домовину. Їй здається, що це єдине місце на світі, де її ніхто не буде чіпати, і єдине місце, де вона нікому, нічого не буде винна. В неї відсутні суїцидальні думки, але відстежується яскраво виражений депресивний стан. При цьому вона виконує свої обов'язки, хоча й зізнається, що в неї немає сили виконувати їх належно, ніхто не помітив «відсутності якості» в її роботі. Опишіть свої дії в цій ситуації і стратегію допомоги колезі.

Завдання 44. Обміркувати та презентуйте пропозиції щодо методів мотивації осіб, яким необхідна реабілітація, у відвідуванні груп підтримки та груп взаємодопомоги.

Завдання 45. Чи має право психолог, у якого результати психодіагностики свідчать про наявність високого рівня синдрому емоційного вигорання, продовжувати психологічну практику, якщо у військовій частині, реабілітаційному закладі чи в місті немає іншого психолога?

Завдання 46. Е. Т. А. Гофман у новелі «Крихітка Цахес» описав пригоди «Маленького виродка», який завдяки чарам феї набув неабиякої популярності і став міністром. Таємним впливом своїх рук фея нагородила Цахеса надзвичайним даром: у товаристві красивих, розсудливих і розумних людей його й самого визнають красивим, розсудливим і розумним, до того ж усе, що хто небудь з них думає, говорить або ж робить у його присутності, приписується йому. Оточення начебто засліплене і з захватом нагороджує Цахеса «винятковими здібностями» за досягнення інших. І лише коли студент Балтазар довідався, що чари криються у трьох червоних волосинках на голові Цахеса, і знищив їх, усі раптом побачили нещасне, обділене природою створіння.

Яке психологічне явище у гротескній формі описано в цій новелі? Як його пояснити?

Завдання 47. Продовжіть характеристику чоловіка, про якого вам відомо, що він розумний, йому 40 років, він очолює власну фірму... З якими феноменами сприймання людини ви тут зустрілися?

Завдання 48. Відомо, що ця людина є відомим українським психологом. Якими якостями особистості він володіє, на вашу думку? З якими феноменами соціальної психології ви мали справу при відповіді на це запитання?

Завдання 49. Жанна після репетиції церковного хору завжди повертається додому у піднесеному настрої, а сьогодні її чоловік зауважив, що вона мовчазна і стримана.

- Як пройшла репетиція? – запитав він.

- Жажливо, - мало не крізь сльози відповіла Жанна. – Не знаю, чому мені прийшло в голову

спробувати заспівати цю партію соло. Я сама цього захотіла, хоча раніше цього ніколи не робила. Співала я просто жакливо. Не розумію, що трапилося. Мій голос наче відмовився мене слухатися. Мій спів швидше нагадував вереск сови.

Жанна була на себе дуже сердита й розгублена, постійно звинувачує себе у невдачі.

Завдання: Визначити вид конфлікту, актуальну стадію протікання, причини виникнення, конструктивні і деструктивні варіанти вирішення.

Завдання 50. Визначте за змістом діалогу, чи вміють його учасники слухати один одного:

1. А. Хочеш послухати цей уривок?
Б. Я вже це читала.
2. А. Я тебе так давно чекаю.
Б. Можна було б і не чекати, подзвонив би...
3. А. У тебе є собака? Я свою вже продав — не було часу на неї.
Б. Ні, але...

Завдання 51. Поясніть, якому із тверджень людина повірить скоріше й чому:

1. Сучасна наука стверджує, що камені мають почуття.
2. Говорять, що камені мають почуття.
3. Відомо, що людина додержується норм своєї референтної групи.

Завдання 52. За даними досліджень, чим згуртованіша група тим відчутніші зміни відбуваються в поведінці її членів. Якщо один із них порушує групові норми, то карається тим більше, чим балі виходить за визначені цими нормами межі. Високий статус у такій групі посідає той, хто не лише дотримується норм, а й активно утврдує їх власною поведінкою.

Завдяки чому відбувають такі зміни в поведінці? Що за цим криється?

Завдання 53. Правильні чи неправильні такі твердження:

- А) лідер та керівник – це синоніми;
- Б) висування на лідерську позицію обумовлено ефективністю внеску члена групи в розв'язання групового завдання емоційного комфорту групи;
- В) авторитет буває офіційний та реальний;
- Г) статус – це становище людини в системі міжособистісних взаємин, які визначають її права обов'язки та привілеї;
- Д) лідер – це соціальна роль окремої особистості в групі;
- Е) лідер, керівник – це тотожні поняття.

Завдання 54. Як впливає на стосунки з іншими людьми реалізація людиною її головного життєвого кредо: а) «Будь задоволений собою»; б) «Будь самим собою».

	<p>Завдання 55. Цінність — це характеристика значущості предмета або явища для людини. Ціннісні орієнтації особистості формуються на основі цілісних уявлень людини і проявляються в соціальних установках, соціальній оцінці та соціальному інтересі. Визначте у наступних висловлюваннях людей їхні ціннісні орієнтації.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нові українці — це незрозумілі люди з незрозумілими ідеалами. 2. Усі багаті повинні допомагати бідним. 3. Не можна вбивати душу. 4. Ніхто не має права засуджувати інших. 5. Учителі повинні поважати себе і дітей. <p>11. Охарактеризуйте з наведенням прикладів соціально-психологічний клімат вашої студентської групи.</p>
Академічна доброчесність	<p style="text-align: center;">7. Політика</p> <p>Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету: → Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науководослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». - Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». - Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». - Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». - Лист МОН України «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». <p>Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобіганняплагіату/</p>

Ресурсне забезпечення

До курсу «Психологічне консультування»

1. Москалець В.П. Персонологічні теорії особистості // Психологія особистості [Текст] : підручник. 2-е вид., перероблю і доп. Ів.- Франківськ: Нова Зоря, 2020. 436 с.
2. Кузікова С.Б. Основи психокорекції [Текст] : навч. посібник. Рек. МОН. К. : Академ-видав, 2021. 336 с.
3. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20907/1/opsykons.pdf>.
4. І.С.Булах, В.У.Кузьменко, Е.О.Помиткін [та ін.]. Консультативна психологія : підручник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014.
5. Паркулаб О.Г. Основи психологічного консультування: навч.- метод. Комплекс. Ів.-Франківськ: В-во ПрНУ, 2007.
6. Цільмак О. М. Психологічне консультування: Лекційний матеріал для здобувачів вищої освіти. Одеса: Електронне видання, 2020. 319 с. <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14696/Курс%20лекцій%20Психологічне%20консультування.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1-3. Київ, 2018. 208 с.
8. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульнорейтинговий курс: навч. посіб. Київ, 2015. 656 с. http://shron1.chtyvo.org.ua/Tsymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovyi_kurs.pdf

До курсу «Загальна психологія»

1. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник для студентів спеціальності «психологія». Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.
2. Москалець В. П. Загальна психологія: лекції для студентів спеціальності «психологія». Івано-Франківськ: Електронна бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2021. 240 с.
3. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 364 с.
4. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Київ-ІваноФранківськ: «Нова Зоря», 2020. 436 с.
5. Максименко С. Д., Зайчук В. О., Клименко В. В. та ін. Загальна психологія: підручник / за ред. С. Д. Максименка. Вінниця: «Нова книга», 2004. 704 с. 6. Савчин М. В. Загальна психологія: підручник. Київ: «Академія», 2018. 344 с.

До курсу «Соціальна психологія»

1. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностаї, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
2. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. Харків: «Контраст», 2019. 116 с.
3. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. 2-ге вид., випр. та доп. К., 2008. 688 с.
4. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик : [Посібник]. - К. : Академвидав, 2003. 448 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик [Підручник] : у 2-х кн. Кн.1 Соціальна психологія особистості і спілкування. Чернівці : Книги - XXI, 2010. 464 с.
6. Історіографічні та методологічні координати теорій соціальної психології : [монографія] / [М. М. Слюсаревський, В. В. Жовтянська, М. М. Скорик, Н. В. Хазратова та ін.] ; за наук. ред. М. М. Слюсаревського ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 360 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm
7. Титаренко Т.М, Сучасна психологія особистості [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.academia.edu/31100016/>

8. Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред. М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>

До курсу «Вікова психологія»

1. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
3. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. Д Психологія дорослості з основами геронтопсихології. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.М. Дзюба, О.Г. Коваленко; за ред. проф. В. Ф. Моргуна. П., 2013. – 172 с.
4. Ушакова І.М. Геронтопсихологія: підручник / І.М. Ушакова. Х.: НУЦЗУ, 2014. 236 с.
5. Кацавець Р. Вікова психологія [Текст]: навч.посібник: К.: Алерта, 2019. 112 с.
6. Вікова психологія: хрестоматія [Текст]: навч. Посібник. Упоряд.:Л. В. Долинська, Т. М. Лисянська та ін. Рек. МОН. К.: Каравела,2014. 488с.
7. Дептула, М., Поторська А., Борших Ш. Рання профілактика проблем психо-соціального розвитку і ризикованої поведінки дітей та молоді [Текст]: монографія. Бидгощ : Університету Казимира Великого, 2019. 158 с.
8. Савчин, М. В. Василенко Л. П. Вікова психологія [Текст] : навч. посібник. 3-є вид., доп. та перероб. К.: Академ-видав, 2017. 368 с.

До курсу «Реабілітаційна психологія»

1. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. Київ, 2018. 208 с.
2. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. Київ, 2018. 240 с.
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. Київ, 2018. 236 с.
4. Дуб Віра. Реабілітаційна психологія: методичні матеріали до семінарських занять [для студентів ВНЗ]. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. 92 с.
5. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації: практикум. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
6. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 160 с.

7. Контактна інформація

Кафедра	Загальної та клінічної психології факультету психології
Викладач (і) Гостьові лектори	Доктор психологічних наук, професор Міщина Лариса Петрівна
Контактна інформація викладача	larisa.michucha@pnu.edu.ua

Викладач Лариса МІЩИХА